

допомагають актору краще вжитися в ту чи іншу роль. Наприклад, за допомогою магічного “коли б” та “пропонованих обставин” актор може реально проживати життя свого героя, думаючи, переживаючи та діючи від його імені.

У навчанні вже давно застосовується театральна педагогіка, яка дає змогу як вчителю так і учню краще порозумітися між собою. Адже гра – це найкращий метод заохочення дітей до навчання. Саме у грі діти виявляють повною мірою свій неповторний внутрішній світ, який вчитель має поважати. Василь Олександрович Сухомлинський зауважував, що педагог, який навчає дітей має розуміти світ дитини. “Маючи доступ до казкового палацу, ім’я якому – Дитинство, я завжди вважав за необхідне стати певною мірою дитиною. Лише за таких умов діти не будуть дивитися на вас як на людину, яка випадково потрапила за ворота їхнього казкового світу, як на охоронця, що охороняє цей світ, охоронця, якому байдуже, що робиться всередині цього світу” [1, с. 6].

Театральну педагогіку, зокрема, систему Станіславського всіляко пропагував наш визначний педагог Іван Андрійович Зязюн, чиє ім’я носить наша кафедра педагогіки і психології управління соціальними системами, яку очолює доктор педагогічних наук, відомий поет та музикант Олександр Георгійович Романовський.

Вищенаведені приклади показують, наскільки важливою є така риса, як людяність, особливо, в наш, такий жорстокий та підступний час, коли проливається кров дітей, і ніхто не в змозі це спинити. Причиною є саме брак людяності в сучасних лідерах, які ставлять свої інтереси вище інтересів простих людей, завдяки яким вони стали лідерами.

Тож важливим завданням на сьогодні є перебудова нашого авторитарного суспільства на демократичних та гуманістичних засадах, що дасть змогу кожному з нас стати дійсно цивілізованою, культурною та вільною особистістю.

Список використаної літератури

1. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. К. : Рад. школа, 1988. 272 с.
2. Выготский Л.С. Психология искусства. М.: Искусство, 1968. 345 с.
3. Dialogues in Philosophy. Mental and Neuro Sciences. 2014. № 7 (1). P. 25-30.

ЧЕБОТАРЬОВ Микола Корнійович

доцент кафедри ППУСС ім. акад. І.А. Зязюна, НТУ «ХП»,
к.пед.н., доц. (Україна, м. Харків)

Лідерство як чинник суспільного розвитку

Сьогодні, в умовах війни з жорстоким агресором, складно говорити про суспільний прогрес, однак сподівання на нашу неминучу перемогу і на те, що відбудова й відновлення України на принципово нових духовних, моральних і технологічних засадах дає нам вагомі підстави аналізувати процес суспільного

розвитку та його визначальні чинники і рушійні сили. Одним з таких чинників виступає феномен лідерства, а чільне місце в загальній сукупності рушійних сил суспільного розвитку посідають лідери та їхня цілеспрямована діяльність.

Визначальною умовою належного забезпечення ефективного виконання буквально кожним лідером своїх завдань і функцій з очікуваного характеру суспільного розвитку виступає нова якість самих лідерів. Йдеться про вимоги соціуму не просто до рівня їхньої професійної і соціальної компетентності та до розвитку їхніх професійно і соціально значущих особистісних рис і якостей. Реалії сьогодення вимагають такого системного поєднання професіоналізму та особистісних характеристик лідера, яке б у їхній цілісності спрямовувалося на чітке визначення та успішну й послідовну реалізацію стратегічних завдань.

По-перше, професіоналізм лідера має передбачати його інтелектуальний рівень, загальну та професійну культуру, інтелігентність та публічність. Тож не випадково Е.В. Саїд, не вживаючи самого терміну «лідер», говорить про публічного інтелектуала, яким для нього постає «той, хто посідає публічне місце для того, щоб ставити незручні питання, щоб нападати на ортодоксію і її догмати ... він той, кого не можуть просто так заманити до себе уряди і корпорації» [4, р. 32]. Саме такі лідери-інтелектуали, на наше глибоке переконання, потрібні Україні сьогодні для перемоги та для розробки стратегії післявоєнного розвитку. Вони особливо будуть потрібні завтра для її успішної реалізації, що вимагатиме інноваційної спрямованості їхнього мислення.

По-друге, система освіти, на яку суспільство значною мірою покладає обов'язок з підготовки лідерів нової якості, на наше переконання, недостатньо серйозно розуміє його значущість. Формування та розвиток духовності й культури студентства, в тому числі й потенційних лідерів, ще не став одним з пріоритетних завдань педагогіки вищої школи й освітньої практики. Проявом певного консерватизму, притаманного освіті, виступає домінування фахової підготовки на тлі нерідко відвертого нехтування завданнями з виховання та особистісного розвитку студентів.

Ми цілком згодні з тим, як С.О. Заветний та його співавтори аналізують ту тривожну обставину, що «виникла й постійно все відчутніше загострюється суперечність між колосальним обсягом надбань духовної культури людства і все меншим рівнем потреби в ній». Їх тривожить, що «сьогодні студентська молодь недостатньо цікавиться культурним життям, не відвідує театральних і музичних вистав, художніх виставок, майже не читає творів художньої літератури. На жаль, не виступають взірцем для них у цій сфері й значна частина викладачів» [1, с. 213-214].

По-третє, особистість сучасного лідера, особливо лідера-інтелігента, має бути не тільки носієм культури, але й відповідальною людиною. В іншому разі він не зможе ефективно впливати на своє оточення, та й сам не буде розвиватися й не виконає належним чином тих завдань, які випливають з його суспільної місії. Раніше ми вже підкреслювали, що «відповідальність формується тільки в процесі цілеспрямованого виховного впливу. На жаль,

поширення безвідповідальності в суспільстві торкнулася й системи вищої освіти. Проявом її стало відверте нехтування певною частиною викладачів виховною складовою цілісного навчально-виховного процесу» [3, с. 33]. Вважаємо це одним з проявів згадуваної вище тривожної ситуації, оскільки викладачі вже за своїм призначенням мають бути лідерами й інтелігентами з виразно інноваційним мисленням.

У той же час завдання з післявоєнного відновлення України за своєю складністю й масштабністю, спричиненими варварським знищенням нашої економіки, в тому числі виробничих підприємств, інфраструктури і житла, може бути виконане тільки на основі застосування інноваційних технологій, матеріалів та підходів і принципів логістики. Формування ж і розвиток таких підходів у потенційних лідерів виступає визначальною умовою забезпечення належного напрямку й характеру суспільного розвитку та його матеріальних засад. Це ж має становити і основу стратегії відбудови й відновлення країни.

По-четверте, війна істотно вплинула й на суспільну свідомість, на характер взаємовідносин між людьми і народами. Вона істотно змінила когнітивну поведінку, тобто здатність і можливості психіки сприймати, обробляти й інтерпретувати реальність. Йдеться про зовнішній світ, в тому числі і в першу чергу, про інших людей та їхні наміри і поведінку. Підозрілість і недовіра, зумовлені підступною агресією й проявами жорстокості окупантів, посилюються численними прикладами зради і колаборації. Водночас ми стали свідками численних проявів жертвності, безкорисливості й толерантності, патріотизму, доброти і гуманності.

На слухну думку відомого філософа С.Б. Кримського, «толерантність у сучасному контексті сполучається із утвердженням цінності особистості та її вимог». Посилаючись на Т. Манна, вчений спеціально підкреслює, що згідно з персоналістичним підходом «всьяке рішення у справах особистості є передчасним. Це не виключає найжорсткіших оцінок негативних рис особи, але при цьому треба усвідомлювати передчасність нашої негачії, бо особистість може змінитись. Введення такого допуску на зміну є тим «люфтом», що живить толерантність» [2, с. 19].

Саме передчасність оцінки особистості призводить до її упередженості, через яку ми з часом розуміємо, що та чи інша людина виявляється зовсім не такою, як нам уявлялося на перший погляд. А насправді вона є лідером та інтелігентом. Високий рівень її професіоналізму і розвинені особистісні якості виступають надійною передумовою її громадянськості, принциповості й відповідальності. Отже, їй належатиме вагомий внесок у суспільний розвиток. Але їй слід допомогти повірити у себе, у свої сили й можливості.

Оскільки формування і розвиток суспільно спрямованої особистості потенційного лідера виступає одним з важливих завдань вищої школи, саме педагог повинен прагнути й уміти адекватно оцінювати особистість буквально кожного студента та його лідерський потенціал. У зв'язку з цим вважаємо доречним навести думку видатного українського педагога К.Д. Ушинського що

для того, щоб виховати особистість у всіх відношеннях, необхідно її взяти у всіх відношеннях.

Саме з таких позицій виходять при організації та здійсненні освітнього процесу вчені й педагоги кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Тут склалася потужна наукова школа з проблем лідерства, яку очолює член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України доктор педагогічних наук професор О.Г. Романовський. Представники цієї школи глибоко досліджують різні важливі аспекти лідерства та цілеспрямованої підготовки і особистісного розвитку лідерів. Істотне місце в цих дослідженнях посідає і питання впливу лідерства на процеси науково-технічного і соціального прогресу. Вони безпосередньо пов'язані з рівнем професіоналізму та соціальної компетентності лідера, з усвідомленням ним потреби у постійному його самонавчанні й саморозвитку, самовихованні й самовдосконаленні. А ці процеси слід розглядати як прояви соціальної свідомості лідера та його відповідальності.

Список використаної літератури

1. Завєтний С.О., Пазиніч С.М., Пономарьов О.С., Тіщенко Л.М. Культура педагога: монографія. За ред. О.С. Пономарьова. Харків : Міськдрук; ХНТУСГ ім. П. Василенка, 2015. 320 с.
2. Кримський С. Б. Заклики духовності ХХІ століття. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. 32 с.
3. Пономарьов О.С., Чеботарьов М.К. Відповідальність в системі професійної компетентності фахівця. Харків : НТУ «ХП», 2012. 220 с.
4. Said E.W. Representations of the Intellectual. N.Y.: Pantheon, 1994. 121 p.

ШАПОЛОВА Вікторія Велеріївна

доцент кафедри ППУСС ім. акад. І.А. Зязюна, НТУ «ХП»,
к.пед.н., доц. (Україна, м. Харків)

Логачова Олена Олегівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НТУ «ХП» (Україна, м. Харків)

Особливості еволюційного розвитку лідера в історичній ретроспективі

Кожна людина має свої приклади для наслідування, для одних – політики, для інших – вчені, для когось – зірки шоубізу. Їх життєві історії спонукають людей до нових звершень. Лідерство – це здатність впливати на людей так, щоб вони змогли досягти конкретних цілей. Поняття лідерства почало активно досліджуватись у науці починаючи з 1920-х років. Головне завдання лідера – згуртувати людей довкола спільної мети, фактично лідер і є голосом мас, який уособлює їх думки і веде шляхом їх реалізації [5].